

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “สรณ --- ที่พึ่ง”

คำว่า สรณ เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง อ่านออกเสียงตามภาษาบาลีว่า สะ- ระ- นะ แปลว่า ที่พึ่งที่อาศัย มีอรรถที่ลึกซึ้งมากเพราะเป็นที่พึ่งที่อาศัยทำให้พ้นจากทุกข์พ้นจากกิเลส ตามข้อความจากอรรถกถาทั้งหลาย ดังนี้

“ที่ชื่อว่า สรณะ เพราะอรรถว่า กำจัด อธิบายว่า บีบ ทำลาย นำออก ดับซึ่งภัยคือความกลัว ความหวาดสะดุ้ง ทุกข์ ทุกคติ ความเศร้าหมอง”

(จาก... ปรมัตถโชติกา อรรถกถาขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ พรรณนาพระสรณตรัย)

“บทว่า สรณะ (ที่พึ่ง) คือ ที่พึ่งที่ยังทุกข์ให้พินาศไป”

(จาก... สัทธัมมปัชโชติกา อรรถกถาขุททกนิกาย มหานิทเทส)

ในสังสารวัฏที่ผ่านมา แต่ละคนแต่ละท่านเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และสะสมอกุศลมากมาย เพราะความเป็นปุณฺณจึงมากไปด้วยอกุศล ซึ่งได้สะสมมาอย่างเนิ่นนาน แม้ในวันนี้นับแต่อกุศลก็เกิดมากมายเหลือเกิน เมื่อมีความเข้าใจว่า อกุศลธรรม มีมาก จึงมีการเห็นโทษของอกุศลธรรม มีการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม เพื่อที่จะขัดเกลาละคลายอกุศลธรรม เมื่อได้ศึกษาพระธรรมแล้ว ก็จะค่อย ๆ เห็นว่าขณะจิตที่เป็นไปในแต่ละวันนั้น เป็นไปด้วยโลภะ โทสะ โมหะ ตลอดเวลาที่จิตไม่เป็นไปในการให้ทาน ไม่ได้เป็นไปในการรักษาศีล และ ไม่ได้เป็นไปในการอบรมเจริญปัญญา จากการฟังธรรมบ้าง สนทนาธรรมบ้าง ถ้าจิตไม่ได้แนบไปในเรื่องที่ดีเหล่านี้ ก็จะเป็นอกุศลโดยตลอด

ตามความเป็นจริงแล้ว อกุศลธรรมทั้งหลาย เป็นที่พึ่งไม่ได้เลย มิฉะนั้นมาซึ่งทุกข์โทษภัยโดยส่วนเดียว แต่กุศลธรรมทั้งหลาย เป็นที่พึ่งได้ เป็นเพื่อนสนิท เป็นเพื่อนที่ดีที่สุด และสำหรับกุศลธรรมที่ประเสริฐนั้น ก็ต้องเป็นกุศลที่ประกอบด้วยปัญญา คือ กุศลที่ประกอบด้วยความเข้าใจถูก เห็นถูก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงถึงธรรมที่เป็นที่พึ่งที่แท้จริง ซึ่งก็คือ กุศลที่ประกอบด้วยปัญญา ที่เป็นไปในการระลึกรู้ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามปกติ ตามความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อค่อย ๆ สะสมความเข้าใจจนกว่าจะเป็นปัจจัยทำให้สามารถที่จะละคลายกิเลสได้ตามลำดับ ซึ่งจะต้องมีพื้นฐานที่สำคัญมาจากการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน กุศลธรรมที่ประกอบด้วยความเข้าใจถูก มีคุณมาก ค่อย ๆ เข้าใจสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ และ มีการอบรมเจริญให้มากขึ้นจนเห็นโทษของอกุศลธรรมและ รู้ลักษณะของสภาพธรรมตามความเป็นจริง ที่กำลังปรากฏในขณะนี้ ปัญญา (ความเข้าใจถูก เห็นถูก) เป็นสังขารขั้นซึ่งปรุงแต่งจิตให้มีการสะสม และดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้อง อุปมาเหมือนกับผู้จะเดินทางไกล เพื่อจะออกจากสังสารวัฏ ออกจากการเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่าง ๆ ก็ต้องมีการสะสมเสบียงในการเดินทาง เเสบียง ก็คือ กุศลธรรมทั้งหลาย ซึ่งจะ เป็นเพื่อนสนิท เป็นมิตรที่คอยอุปถัมภ์ที่จะให้ผลข้างหน้า คือ การเกิดในสุคติภูมิ แล้วยังสะสมเป็นปัจจัยให้มีการได้ฟังพระธรรมต่อไปอีก เพื่อที่จะได้อบรมเจริญกุศลจนกว่าจะถึงการดับกิเลสได้เป็นสมุจเฉท(ถอนขึ้นได้อย่างเด็ดขาดไม่เกิดอีกเลย) และออกจากสังสารวัฏได้ในที่สุด

ประโยชน์ของการเกิดมาเป็นมนุษย์และมีชีวิตอยู่ถึงขณะนี้ ก็คือ ค่อย ๆ สะสมปัญญาและกุศลทุกประการซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งในภพปัจจุบัน คือ ได้สะสมเหตุที่ดีไว้ในชาตินี้ และกุศลธรรมยังให้ผลอุปถัมภ์ในภพที่เกิดในสุคติภูมิ ที่สำคัญที่สุดยังให้ผลเป็นประโยชน์อย่างสูงสุด คือ การดับกิเลส ได้ในที่สุด ซึ่งต้องเป็นกุศลธรรมที่ประกอบด้วยปัญญา คือ กุศลธรรมที่เป็นไปในความเข้าใจถูก เพราะฉะนั้นแล้ว ที่พึ่งที่แท้จริงก็คือ ปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก และเหตุสำคัญที่ทำให้ปัญญาเจริญ ก็คือ ไม่ขาดการฟังพระธรรม.